د الیکنه تیر کال په افغانستان کې چاپ شوی ده. کیدای شي چې ځینې مطلبونه یې زاړه وي، خو اصلي منځپانګه یې زړه نه شکاري او دادي یوځل بیا د ویبسایت له لارې درنو لوستونکو ته وړاندې کیږي:

نورمحمد غفوری

دهیواد سخت شرایط د افغانانو واحد عمل غواړي!

په اوسنیو شرایطو کې افغانستان په خورا ستونځمن حالت او افغانی ټولنه د خپلې تاریخي ودې د بهیر په خورا سخت او پیچلي پوړکې قرار لری. د دولت په موجودیت کې عملا د حاکمیت خلا موجوده ده. زموږ په کورنیو چاروکې د ګاونډیو او نورو خارجي هیوادونو او ځواکونوبربندې لاس وهنې ډیرې پراخه دی. دې وضعیت نه یوازې د اوسنی سیاسی سیستم مخالفینو ته د جګړې او وسلو د کارولو بهانې په لاس ورکړې، بلکې دولتی مشران یې هم ناراضه او نا امیده کړی دی.

د تیرو اتو کلو پېښو په ډاګه څرګنده کړه چې نه یوازې په افغانستان کې د نړیوالې ټولنې په لاس او ملاتړ جوړشوئ دولت د افغانستان د بیارغونې او دموکراتیکو ریفورمونو په اجرا کې ناکامه پاته دی، بلکې پخپله «نړیواله ټولنه» هم زموږ ولس، خپلو ملتونواو په مجموعی ډول نړیوالو ته د ورکړل شوو وعدوپه تر سره کولو کې بریالی نشوه. په افغانستان باندې د امریکا او د هغو د مؤتلفو ملګرو د پوځې یرغل په درشل کې اعلان شوی هدفونه د دوی په قول د طالبانو د «بنیادګر او تروریستی» دولت له منځه وړل، د القاعدې او طالبانو د مشرانو- بن لادن او ملا محمد عمر - نیول، په افغانستان کې دولس له ارادې سره سم د دموکراتیک نظام ټینګول، د جګړې ځپلې او وران افغانستان بیارغونه او په دې جغرافیایې ټوټه کې د اوسیدونکو خلکو د ژوند د سطحې لوړول، د مخدره موادو د کرلو، لیږدولو، تولید او استعمال په ضدمبارزه او په هیواد او منطقه کې د تروریسم او تروریستی اعمالو مخنیوی ؤ. خو دادی تر اتو کلو زیار او ایثار وروسته یې هم د خپلو هدفونو په تر لاسه کولو کې غوځ بریالیتوب نه دی تر لاسه کړی..

دامریکا او د هغو د ائتلاف د شریکانو د پوځي عملیاتوپه پایله کې د طالبانو حکومت را وپرځول شو، خو عملا د هغو په قطعی ماتې بریالیتوب ترلاسه نه شو. د القاعده او طالبانو رهبران یې ونه شوای نیولای. په هیواد کې سیاسی واک له طالبانو څخه واخیستل شو خو په بدل کې یې پیژندل شوو جګړه مارانو، د ملی او شخصی شتمنیو په وړاندې بې پرواکسانو، د فردی آزادیو ضد دیکتاتورانو، فناتیکو راډیکالانو او له غربي هېوادونو څخه را لیږل شوو بې تکیې او په تودو کې بې نفوذه بیروکراتانو ته وسپارل شو، چې ډیر یې د وطن او ولس د خدمت پرځای د خپلو جیبونو او بانکی حسابونو په ډکولو لګیا

دی. د خارجی هېوادونو او ځواکونو د لاسوهنو، سازشونو او فرمایشونو په نتیجه کې رامنځته شوی دولت د افغانستان ملی ګټو ته د رښتینو وفادارو کسانو څخه نه، بلکې د پردیو هېوادو د ګټود ساتندویانو له میخانیکي مجموعې څخه جوړ شو. د کوچنی اقلیت څخه جوړ شوی او له ولسی تودو څخه تجرید افغانی دولت په تیرو اتو کالونو کې په دې ونه توانېده چې په افغاني ټولنه کې حداقل مشروعیت تر لاسه کړی او د ټولنې د اکثریت نظر ځان ته راواړوی. نه یوازې دا چې په عمل کې د ولس له خوښې سره سم دموکراتیک او مترقی نظام په هیواد کې رامنځته نه شو، بلکې امنیتی وضعه خرابه شوه. جنګ او جګړو شدت او پراختیا موندله. د افرادو شخصی آزادی او مصئونیت تضمین نه دی. برمته نیول او په کوچنیانو باندې جنسی تعرضونه ډیر دی. هره ورځ په لسګونو وګړی په مختلفو پیښو کې په رنګارنګ سببونو له منځه ځي. ښوونځي سوځول کیږی او د زده کوونکو نجونو پرمخ تیزاب شیندل کیږی. ځان مرګې حملې ډیرې شوی دی. لنډه داچې د جرمو، جنحو او جنایتونو لړی ډیره چټکه پر مخ روانه ده.

په ډېرو ځایو کې د بیا رغونې پروسه ډیره پڅه ده. په ځینو ولایتونو کې یا دولتی ارګانونه د فعالیت قابلیت نه لری او یا هم له لویو ستونځو سره مخامخ دی. په هیواد کې ځینې دولتی مؤسسې، فارمونه فابریکې او نور اقتصادی او تولیدی تأسیسات د آزاد بازار پر آرونود خصوصی سکټور د فعالیت د ګړندی کیدو تر بهانه او نامه لاندې د خصوصی کیدو (پریواټیزاسیون) په پروسه کې معینو کسانو ته د کمو بیو په مقابل کې «ډالۍ» شوې. له ګمرکی عایداتو څخه د شخصی او ګروپی ناوړه ګټو اخیستنه دوام لری. د کورونو د بیو د لوړېدو په نتیجه کې د کورونو کرایې لوړې شوې. لنډه داچې دخارجی ډیرو مرستو سره سره هم د غریبو او متوسطو ټولنیزو طبقو او قشرونو په ژوند کې د لید وړ ښه والی نه دی راغلی. د فقر او بډایۍ ترمنځ واټن ورځ په ورځ مخ په زیاتېدو دی.

په افغانستان کې د مخدره موادو کرهڼه، قاچاق، تولید او استعمال لا رواج لری. د افغانی کډوالو ستونځه، چې د افغانی ټولنې تر مخ د پرتو غوره ستونځو څخه ګڼل کیږی، د حل پر ځای د پرسوب پر خوا روانه ده. داسې دولتی ځواک او ارګان نشته چې عملا د افرادو له فردی آزادۍ څخه دفاع وکړای شی. په هیواد کې لا تر اوسه داسې خپلواک، په بین المللی او ملی حقوقی نارمونو پوه او باورمند، ځواکمن او واکمن قضایی ارګان نشته چې د بشری حقوقو په اړه د نړیوالو منل شوو نارمونو سره سمې پریکړی وکړی. امنیتی ځواک هم په داسې حالت کې نه دی چې د قضا لخوا د نیول شوو تصمیمونو پلی کیدل په سم ډول عملی کړی.

د داخلی او خارجی غرضداره ځواکونو په لمسون د افغانستان د لرغونو او ورونو قومونو ترمنځ په مختلفو ذریعو بدبینۍ او دښمنۍ ته لمن وهل کیږی. د یوه دین او مذهب پیروان د نورو د لارویانو په وړاندې په رنګارنګ ډولونو تحریک او لمسول کیږی. د یوې ژبې ویونکی د نورو د ویونکو او د یوې خوا او محل اوسیدونکي د هیواد د نورو سیمو د

اوسیدونکو په ضد تحریک او جنګ او جګړو ته هڅول کیږی. دولتی او حکومتی اداری د اختلاس او فساد په داسې ناروغی اخته دی، چې ساری یې په تاریخ کې نه لیدل کیږی. په ځینو ځایو کې دولتی انتظامی ځواکونه د امنیت د راوستلو پرځای د بې امنیوسبب ګرزی. لنډه دا چې د کابل د اوسنی دولت په شان کمزوری، بې کفایته او بې لیاقته، ضعیف، فاسد، د ملي منافعو په وړاندې بې پروا، له مسلکی پوهې څخه بې برخې اوپه برملا توګه د خارجی هیوادو د ګټو د ساتونکو افرادو څخه جوړشوی دولت به په غالب ګمان د هیواد په تاریخ کې نه وی تیر شوی.

په هیواد کې د ډیرو ګوندونو، سازمانو، ټولنو او مؤسسو له موجودیت سره سره د دولت په مخالف لوری او اپوزیسیون کې هم داسې سیاسی، اجتماعی جوړښت نشته چې د خارجي او نړیوالو ځواکونو په وړاندې په منطقی او سوله ایزه توګه د سالمو او منل شوو سیاسی او دیپلوماتیکو لارو د افغانستان له عامو ملی ګټو دفاع وکړای شي. ددې ډار شته چې له افغانانو څخه پخپل مورني ټاټوبی کې د پخپلې خوښې ژوند کولو آزادی واخیستل شی او د نورو د ژوند د طرز خامواو غیر ضروری پیښو او تقلید ته اړ ایستل شی.

افغانستان نن په نړیواله کچه د زبر ځواکونو ترمنځ د یوویشتمې پیړی د ستراتیژیکو ګټو د ترلاسه کولو له پاره د کشمکشونو او د سیمې د هېوادونو د سیالیو د دایرې په محراق بدل شوی دی. په نړیواله کچه دکلتورونو، ایدیولوژیو، مذهبونو او ادیانو ترمنځ د سیالیو، کړکیچونو او خونړیو جګړو د فیصله کولو میدان ګرځېدلی دی. په تاریخي لحاظ د نړۍ د ستر بین المللی ائتلاف له خوا د وسله والو ځواکونو د عملیاتو په ډګر اوښتی دی چې همدا اوس تقریبا د څلویښتو هیوادو له خوا، شاوخوا اویا زره وسله وال پوځ دلته پروت دی او د نورو د را لیږلو پلانونه هم شته. ټولو ته څرګنده ده چې دا پوځونه د نړۍ په خورا مدرنو او عصری وسلو سنبال دی. د فوق العاده لوژستیکی خدمتونو او د سوق الجیش له هر ډول آسانتیاوو برخمن دی. دا ځواکونه پریمانه پیسې، وسلې او وسیلې په لاس کې لری. دې حالاتو افغانستان د نړیوالو جاسوسی او استخباراتی شبکو په قوی مرکز اړولی او د مختلفو هیوادونو او ځواکونو ترمنځ د یو بل په وړاندې د چالونو او جالونو د جوړولو او غوړولو له پاره ډیر اغیزمن ډګر دی.

په داسې سختو حالاتو کې د هیواد د انفراسټروکټور رغونه او رامنځته کول، د وړی، ناچاره او جګړې ځپلی ولس د نس مړول، د ځان پټول، د سر د سیوری موندل، د هغو د سواد او ښوونې او روزنې شرایط برابرول، د روغتیا غم یې خوړل او ډیر داسې نور هغه غټ پرابلمونه دی، چې د افغانانو دمتحد فعالیت او د نړیوالو مرستندویانو ترمنځ د همغږی پرته یې حل کول ناشونی دی.

د افغان ولس تر مخ د پرتو لویو ستونځو حل د ټولو کسانو دنده ده، چې د افغانستان په نامه نومول شوې جغرافیایی سیمه کې استوګنه

لري. هر هغه څوک چې په افغانستان کې ژوند کوی، که نر دی او که ښځې، که په هردین او مذهب عقیده من وی، که د هیواد په هر ګوټ کې ژوند کوی، که په هره ژبه خبرې کوی، که په هر اتنیکي ګروپ پورې تعلق ولری، که د هر ډول سیاسی مفکورې څښتن او که هر رهبر او ګوند ته کار کوی تر هرڅه لومړی دا دنده ور په غاړه ده چې د هیواد د پولو او د افغانانو د تاریخی ویاړونوساتنه او د اسلام د دین او مختلفو مذهبونو د پیروانو د دینی مناسکو د ادا د آزادئ لپاره مبارزه وکړی. په افغانستان کې د افغانانو د پخپل زړه ژوند کولو واک، په سوله او امنیت کې د ټولو اوسیدونکو له پاره د ژوند د شرایطو برابرول او د ښځو او نرو له پاره د انساني عزت او شرف خوندی کول د هرکس انسانی او وجدانی مسئولیت دی. د دولتي بودجې، د اشخاصو له خصوصی امکاناتو او د نړیوالې ټولنې له مرستو څخه د غلا، چور او چپاول مخنیوی، د ټولو اقتصادی ، ټولنیزو او کلتوری ظرفیتونو او امکاناتو اغیزمن او پر ځای کارول او د هیواد د بیا رغونې د پروسې چټکتیاد افغانستان د هر وګړی په ګټه دی . دا او ځینې نور هغه څه دی چې د هیواد د لوړو ملی ګټو په دایره کې قرار لری اوهیڅوک ور سره مخالفت نه شی کولای او باید ویې هم نکړی.

د افغانستان د دموکراتیزه کولو، امنیت، ثبات او بیارغونې په بهیر کې تر اوسه پورې د همدا لړو لاسته راوړنو ساتنه هم په اوسنئ شېوه او د اوسنئ واکمنئ له توانه وتلی کار دی. که موږ افغانان، د وحدت او اتفاق په لورځانونه ونه خوځوو او په ګډه سره لازم تدبیرونه ونه نیسو، داسې خطر هم شته، چې دا اوسنئ لاسته راوړنې موهم له لاسه ووځې، د ژوند شرایط مو تر دې هم سخت شی، بیرته په شا ولاړشو، په افغانی ټولنه کې انقطاب نور هم زیات شی او هېواد مو د تجزیې له ګواښ سره مخامخ شی.

د عامو وطنی او سترو ملی ګټو ساتنه یوازې د یوه او یابل قوم، محل او یا سیاسی او ایدیولوژیک ګروپ دنده نه ده، بلکې دا د ټول ملت او د هغو د هر وګړی څنګه نه منونکې دندې او مسئولیتونه دی او باید په ګډه سره یې سرته ورسوو. که کوم ځانګړی قوم، کومه سیمه، د کومې ځانګړې ژبې ویونکی، یو او یابل سیاسی ګوند او ټولنیز خوځښت د عامو ملی او سترو سراسری وطنی ګټو ساتنه د ځان انحصار او امتیاز وبولی، داسې فکر وکړی چې ددې چارو د اجرا توان او استعداد یوازې له هغه سره دی او نور ددې دندو اجراته پرې نږدی، دا به ډیره ستره تیروتنه، لویی غوښتنه او د نورو وطنوالو په وړاندې د بې باورئ او تحقیر د تخم شیندنه وی. که په یوه او یابله بهانه یو او یا څو ژبنی، محلي، دینی، قومی او یا سیاسی او ټولنیز ګروپونه ځانونه په دې حساسه تاریخي لحظه کې ددې سترو تاریخی او حساسو ملی مسئلو له حل څخه باسی، هغه د کوم بل یوه او یا څونورو په غاړه وراچوی، دا به هم د هغوی له خوا د وطن او ملت په وړاندې ستره جفا او بې مسئولیتی وی. تر دې ستره ګناه به داوي، که په داسې حساسو شرایطو کې کوم اتنیکی، ژبنئ، محلی او یا سیاسی ګروپ د عامو ملی او وطنی دندو له اجرا څخه ځانونه وباسی،

هغه د بل محل ، قوم او سیاسی او مذهبی ډلې په غاړه ورواچوی او پخپله هم بیا له موقع څخه په استفاده د خپلو روا او یا ناروا محدودو ګروپی ګټو د ترلاسه کولو له پاره د هغوی په مقابل کې په مبارزه لاس پورې کړی.

د نړۍ، منطقې او زموږ د خپل هیواد د سیاسی، ټولنیز او امنیتي شرایطو پیچلتیا هر چاته روښانه ده. زموږ په هېواد، سیمه او چاپیریال کې د پدیدو او پروسو د ودې لوری ناڅرګند او تر زیاتې اندازې زموږ له واک او اختیاره وتلی دی. دا واقعیت باید و منو چې د نړۍ، سیمې او هیواد په دې مغلقو، سختو او وخت په وخت منقلبو شرایطو کې ددې پراخه، هر اړخیزو، سترو تاریخي او ملي چارو تر سره کول د یوې مشخصې ډلې او سازمان له وسه وتلی کاردی. هیڅ اتنیکی، ژبنۍ مذهبی او یا محلی ډله نه شی کولای چې په تنهایۍ سره ددې سترو تاریخي او ملی پرابلمونو د حل له عهدې څخه ووزی. دا د افغانستان د ټولو قومونو، ولایاتو، دیني او مذهبی کړیو، ګوندونو او ټولنیزو مدني سازمانونو ګډې هڅې او هاند غواړی. ددې سترو ملي او سراسری مغلقو پرابلمونو حل یوازې او یوازې د ټولو ملی ظرفیتونو او امکاناتو د په کار اچولو او له بین المللی مترقی او عدالت غوښتونکو هڅو او تلاشونو سره دهمغږی کولو له لارې امکان لری.

دا بیا پخپل نوبت د داسې ملی سیاسی ځواک موجودیت ته اړتیالری چې په داخل کې د افغاني ټولنې د مادی او معنوی ارزشونو د تاریخی ودې د قانونمندیو پر بنسټ د نړیوالې بشری ټولنې د تکامل او وړاندې تګ د عامو او اساسی قوانینوپه رڼاکې د افغانی منل شوو ارزښتونو د ساتلو سره یوځای د اوسنیو ملی ستونځو د حل له پاره مناسبه لار په نظری توګه وموندلای شی او د هغو د پلی کولو له پاره اړوند ریزرفونه او امکانات په ګوته کړای شی. په دې صورت کې به له یوې خوا دا سراسری او دموکراتیک سیاسی ځواک وکولای شی چې د هیواد په دننه کې د ولسونو پراخې کتلې په خپل ځان پسې را کش کړی، او له بلې خوا به د نړیوالو ځواکونو له خوا د هیواد او منطقې په سیاسی او ټولنیزو پروسو کې د اغیزمن ځواک په حیث ومنل شی. په افغانی ټولنه کې به د خپل کمیت او ښه کیفیت پر بنسټ د لوړ ې اوتوریتې او اعتبار خاوندشی، د هېواد د ستونځو د حل له پاره به مناسبې لارې وموندلای شی او دنیول شوو پرېکړو د خلاق او معقول پلی کولو توان به ولری.